

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ І ЯПОНІЯ: КУЛЬТУРНЫЯ ЎЗАЕМАДАЧЫНЕННІ, ЛІТАРАТУРНЫЯ ТРАДЫЦЫІ, МАСТАЦКІЯ ПЕРАКЛАДЫ

Крыніца друкавання: Трус, М. Максім Багдановіч і Японія: культурныя ўзаеमाдачыненні, літаратурныя традыцыі, мастацкія пераклады / Мікола Трус, Кэн Сібата // Роднае слова. – 2016. – № 9. – С. 8 – 13.

Зварот Максіма Багдановіча, класіка беларускай літаратуры, да японскай паэзіі быў выкліканы шэрагам прычын аб’ектыўнага і суб’ектыўнага характару. У канцы XIX - пачатку XX ст. у еўрапейскіх літаратурах назіраецца павышаная цікавасць да народаў Усходу, мода на экзотыку геаграфічна аддаленых краін. Славянскія літаратуры ў гэтым плане не сталі выключэннем, хоць для многіх з іх на гэтым гістарычным этапе заставаліся актуальнымі найперш пытанні нацыянальнай сцверджанасці, а не багемных эстэтычных пошукаў заходнееўрапейскіх інтэлектуалаў. Увага да літаратурна-мастацкіх традыцый Кітая, Японіі давала магчымасць для істотнага ўзбагачэння паэтыкі нацыянальнай творчасці, пашырала гарызонты бачання і такім чынам, па вялікім рахунку, умацоўвала сваю прысутнасць у вялікім і разнастайным свеце культурных традыцый і мастацкага самавыяўлення.

Краіна ўзыходнага сонца вельмі далёкая для еўрапейцаў, яе культура для расійскай грамадскасці пачатку XX ст. знаходзілася за смугой геаграфічнай далечы, невядомасці і стэрэатыпаў; яе асваенне фарміравалася пад уздзеяннем вялікіх грамадска-палітычных падзей – руска-японскай, Першай сусветнай войнаў. Таму, мяркуючы, спасціжэнне культурных традыцый Японіі ў многім было сімвалічным і знакавым – як асваенне чужой і ўмацаванне сваёй прысутнасці на культурна-цывілізацыйным полюсе Зямлі.

У гісторыі руска-японскіх культурных сувязей змена спарадычных стасункаў на сістэмную мэтанакіраваную працу прыпадае на канец XIX - пачатак XX ст., што даследчыкі звязваюць найперш са “з’яўленнем у Расіі першага пакалення вучоных-японаведаў і перакладчыкаў” [1, с. 17]. Пачатак XX ст. спецыялісты часта называюць “залатым векам” японазнаўства ў Расіі. У гэты час “мода” на ўсё японскае ахапіла розныя культурныя сферы – выяўленчае мастацтва, тэатр, мастацкую літаратуру. На старонках сталічных часопісаў “Русское богатство”, “Русское слово”, “Нива” і іншых папулярных

перыядычных выданняў публікаваліся матэрыялы краіназнаўчага характару, а таксама пераклады твораў мастацкай літаратуры.

Цікавасць да японскай літаратуры і культуры заўважна праявілася ў мастацкай практыцы культавых паэтаў пачатку XX ст. – В. Брусава, К. Бальмонта, М. Валошына, В. Хлебнікава; у літаратуразнаўстве ўмацавалася паняцце “япанізмы” ў творчасці гэтых аўтараў. Асобнымі кнігамі выйшлі наступныя выданні на рускай мове: “Гісторыя японскай літаратуры” В. Астана (Уладзівасток, 1904) [2], “Японская паэзія” М. Пазнякова (Масква, 1905) [3], “Душа Японіі” (Пецярбург, 1905), “Агляд гісторыі сучаснай японскай паэзіі 1868 - 1906 гг.” Г. Ксімідава (Хабараўск, 1909) і інш.

Пры гэтым даследчыкі адзначаюць, што на той час для ўсіх відавочнай была праблема лінгвістычнай кампетэнцыі перакладчыкаў і мастацка-эстэтычнай адэкватнасці перакладаў, што не ў апошнюю чаргу тлумачылася працай з мовай-пасярэдніцай (нямецкай, англійскай): “...на прыкладзе першых зборнікаў японскіх вершаў відаць, што неабходнай умовай з’яўляецца высокае майстэрства перакладчыкаў. Першыя ўзоры японскіх вершаў, выдадзеныя ў рускім перакладзе, былі выкладзены ямбам і гублялі амаль усю спецыфіку арыгінала” [1, с. 18].

Беларусь - Японія.

Ва ўмовах суверэнітэту Рэспублікі Беларусь на дзяржаўным узроўні стаў запатрабаваным зварот да гістарычных сведчанняў культурных узаемадачынненняў нашых народаў, актуалізавалася ўлучэнне фактаў і персаналій перыядаў Расійскай імперыі, Савецкага Саюза ў найноўшую нацыянальную гістарыяграфію. У асвятленні беларуска-японскіх кантактаў у мінулым адно з першых месцаў сёння займае постаць і шматгранная дзейнасць Іосіфа Гашкевіча (1814 -1872), дыпламата, вучонага-мовазнаўцы, першага расійскага консула ў Японіі [4; 5], у гонар якога ў Беларусі было арганізавана некалькі міжнародных канферэнцый [6; 7].

Падобныя працэсы змены акцэнтаў у даследаваннях і публікацыях з міждзяржаўных на міжнародныя ў 1970-я гг. былі прэцэдэнтна засведчаны ў асяродку нацыянальнай эміграцыі і дыяспары прадстаўнікоў народаў былога СССР. Так, у 1972 г. у ЗША выйшла кніга “Украінска-японскія ўзаемяны 1903 -1945” І.Світа [8].

Сённяшняе супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь і Японіі засведчана ў розных сферах: гандлёва-эканамічнай, адукацыйнай, гуманітарнай і культурнай [9;10;11]. Нашы краіны актыўна ўзаемадзейнічаюць у пытаннях пераадолення наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. У шэрагу міждзяржаўных ініцыятыў вылучым заключэнне дамовы пра супрацоўніцтва ў 2003 г. паміж БДУ і Універсітэтам Васэда, які ўваходзіць у пяцёрку

асноўных ВНУ Японіі, прадстаўнік яго – спадар Кэн Сібата, суаўтар гэтай роднаслоўаўскай публікацыі. Можна сцвярджаць, што на нашых вачах у Краіне ўзыходнага сонца фарміруецца сур'ёзны філалагічны асяродак беларушчыны, чыя дзейнасць паслядоўна ўмацоўваецца ў моўным навучанні і перакладчыцкай справе. Адно з яркіх сведчанняў гэтаму – выданне “Спрабуйма! Азнямляльна-пачатковы курс беларускай мовы для японцаў” (2016), падрыхтаванае Таццянай Рамзай, Сіёры Кіёсава, Тасінобу Усуяма і выдадзенае Цукубскім універсітэтам.

Пераклады М. Багдановіча.

У вядомай сёння паэтычнай спадчыне класіка беларускай літаратуры ёсць 6 вершаў, звязаных з Краінай узыходнага сонца, крайнія гады напісання якіх можна вызначыць прыблізна: 1914 -1917.

Ва ўспамінах Змітрака Бядулі, у доме якога жыў М. Багдановіч у Мінску з кастрычніка 1916 да лютага 1917 г., зафіксаваны ўнікальныя эпізоды працы паэта над вершаскладаннем і перакладамі: *“Галоўным чынам ён тады студ’яваў тэхніку вершаў. Па гэтай галіне ён здабыў сабе шмат кніг як на расейскай, так і на іншых мовах. Ён меў спецыяльны тоўсты сшытак, які цалком быў запоўнены матэматычнымі вылічэннямі і гэрогліфамі - узорами розных разьмераў вершу.*

Гэтыя гэрогліфы ён час ад часу ілюстраваў пробнымі вершамі, якія часам чытаў мне. Памятаю - чытаў ён тады вершы з японскага, якія сваёй арыгінальнай формай вельмі зграбна выходзілі на беларускай мове [12, с. 3].

Верш “Ёсць гэтка японская забаўка...” упершыню апублікаваны ў першым томе “Твораў М. Багдановіча” (1927) з чарнавога аўтографа. У каментарыях да Поўнага збору твораў [13, т.1, с. 704] выказана меркаванне, што ён напісаны да 1914 г., паколькі пачатак накіда (тры радкі) увайшоў у верш “<Пану Антону Навіне>”, апублікаваны ўпершыню ў зборніку “Заходняя Беларусь” (Вільня, 1924) і датаваны 22 сакавіка 1914 г. [14, с.108].

У абодва вершы ўлучаны наступныя 3 радкі, якія, на нашу думку, даюць магчымасць весці гаворку пра адну з першых праяў экфрасіса ў беларускай паэтычнай традыцыі:

Ёсць гэтка японская забаўка, –

Кідаюць дробныя аскёпкі дрэва

Ў ваду – і робяцца яны цвятамі [13, т.1, с. 271].

Знаёмства з япанізмамі ў розных культурных кантэкстах пераконвае, што згаданая М. Багдановічам “забаўка” была шырока вядома еўрапейскім пісьменнікам у пачатку XX ст. і, магчыма, выконвала ролю адной з запамінальных візітак народнай традыцыі далёкай краіны. Так, даследчыца А. Петрушкевіч, аргументавана і кантэкстуальна разглядаючы твор “<Пану

Антону Навіне>” як прыклад верша-паслання ў беларускай паэзіі, звярнула ўвагу на падобнае выкарыстанне японскай забаўкі ў вершы М. Сабашнікавай, адрасаваным М. Валашыну [15, с.122].

Гэтае апісанне нагадвае нам японскую гульню, якую згадаў Марсель Пруст у першам кнізе рамана “У пошуках страчанага часу”: “...как в японском мире, когда в фарфоровую чашку с водой опускают похожие один на другой клочки бумаги и эти клочки расправляются в воде, принимают определенные очертания, окрашиваются, обнаруживают каждый свою особенность, становятся цветами, зданиями, осязаемыми и опознаваемыми существами...”[16, с. 84].

Што тычыцца “японскай гульні”, апісанай М. Прустам, гаворка ідзе пра цацку або выраб з Японіі [17, с. 347]. Гэтая цацка, якая называецца “кветка ў вадзе” (суйцюка), – афарбаваныя і сціснутыя сцёблы керыі, стрыжні араліі высокай або дробныя аскепкі дрэва [18, с. 827]. Яна згадваецца ў японскай літаратуры ўжо у другой палове XVII ст.

Марсель Пруст назваў матэрыял гэтай “гульні” кавалачкамі паперы. У адрозненне ад М. Пруста, М. Багдановіч напісаў пра “дробныя аскепкі дрэва”. Варта сказаць, што Багдановічава апісанне японскай забаўкі бліжэй да сапраўднага аблічча цацкі “кветка ў вадзе”, чым Прустава “гульня”, бо матэрыял яе не столькі простая папера, колькі “дробныя аскепкі дрэва”. Такое правільнае апісанне японскай забаўкі паглыбляе наступную загадку: адкуль паэт так добра ведаў культуру Краіны ўзыходнага сонца? Адно можна сцвярджаць пэўна: апісанне “японскай забаўкі” свечыць пра глыбокае даследаванне М. Багдановічам культуры іншых народаў.

Вядома, што М. Багдановіч цікавіўся японскай старажытнай літаратурай і напісаў вершы з выкарыстаннем японскай традыцыйнай паэтычнай формы *танка*. Чатыры вершы пад назвай “Японскія” (“Ах, як спявае...”, “Мілая, згадай...”, “Дзіўна кволя...”, “Усё знікае...”) былі апублікаваныя з аўтографаў у 1927 г., але ёсць меркаванне, што яны напісаныя ў 1915 г. У аналізе, зробленым К. Сібата ў ранейшай публікацыі, яны вызначаны як набліжаныя да традыцыйнай японскай танкі [19, с. 227]. Паэт Адам Глобус выказаў дыскусійнае меркаванне адносна таго, што М. Багдановіч не перакладаў японскія танкі, а пісаў арыгінальныя вершы ў гэтай форме. Адзначым, што сам аўтар гэтай думкі істотна паспрыяў папулярызцыі японскай формы вершаскладання ў сучаснай беларускай паэзіі [20, с.170 -171].

Калі ў вызначаным абсягу тэмы мастацкага перастварэння японскай паэзіі браць пад увагу больш шырокі ўсходнеславянскі кантэкст, то

аргументавана можна сцвярджаць, што М. Багдановіч меў магчымасць арыентавацца найперш на рускую літаратурна-выдавецкую традыцыю і перакладчыцкую практыку. Як сведчаць кампетэнтныя крыніцы, першы ўкраінскі вопыт мастацкай інтэрпрэтацыі японскай паэзіі адносіцца да пачатку 1930-х гг. [21], а пераклад прэзаічных твораў прыпадае на 1970-я гг. і звязаны найперш з працай аднаго энтузіяста – Івана Дзюбы [22, с. 30]. Таму ў гэтым выпадку беларускі паэт заўважна апярэджаў сваіх украінскіх калег па пярэ, хоць для М. Багдановіча, як і для іншых беларускіх аўтараў, украінскі вопыт быў у многім вызначальны і варты пераймання ў плане *нацыянальнай сцверджанасці* ў грамадскіх і культурна-асветніцкіх ініцыятывах, выдавецкіх праектах, шматжанравай пададзенасці мастацкай літаратуры ў пачатку ХХ ст.

Багдановіч і Камбара.

Арыакэ Камбара (1876 -1952) – вядомы паэт “японскага сімвалізму”. Яго першы Збор твораў выйшаў з друку ў 1908 г. А на год раней быў надрукаваны ў “Нашай Ніве” дэбютны твор М. Багдановіча “Музыка”. Арыакэ Камбара і Максім Багдановіч былі сучаснікамі. Абодва спрабавалі ўводзіць у творчую практыку традыцыі еўрапейскай паэзіі. Адна з іх – санетная форма.

Максім Багдановіч не толькі пісаў санеты па-беларуску, але і ўпершыню ў беларускім літаратуразнаўстве даследаваў санетную форму ў тэарэтычна-гістарычным нарысе “Санет”. Арыакэ Камбара спрабаваў пісаць санеты на японскай мове, свядома звяртаючы ўвагу на еўрапейскія паэтычныя формы.

Трэба адзначыць, што ўвод санета ў японскую паэзію быў цяжэйшым, чым тая самая спроба ў беларускай паэзіі, у сувязі з розніцай паэтычных традыцыі і моўных сістэм. Насамрэч японскаму паэту давялося змяніць па-свойму еўрапейскую форму, санет. І сапраўды, Арыакэ Камбара здолеў стварыць уласны стыль з санетнай формай і такі стыль можна называць эклектыкай еўрапейскай і японскай форм. У дадзеным артыкуле мы не будзем разглядаць гэтае пытанне падрабязна. Што да М. Багдановіча, то ён здолеў пісаць санеты па-беларуску, захоўваючы еўрапейскую традыцыйную форму.

Вядома, з пункту гледжання формы санеты японскага і беларускага паэтаў моцна адрозніваюцца. Але трэба сказаць, што гэта не столькі адрозненне меркаванняў паэтаў, колькі розніца іх моў. І можна знайсці супадзенне меркаванняў двух аўтараў. Напрыклад, М. Багдановіч у нарысе “Санет” піша так: “... апошняя канцоўка першага з іх і пачатковая другога павінны быць аднолькавымі”.

Тут гаворка ідзе пра “першыя восем строк санета”. Можна меркаваць, што гэта адно з правілаў санетнай формы М. Багдановіча, які свядома ўводзіў санет у беларускую паэзію, захоўваючы сапраўдную традыцыю гэтай формы. Так, апісаны М. Багдановічам нарыс санетнай формы можна прызнаць, напрыклад, у вершах “Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі”, “На цёмнай гладзі сонных луж балота” або “У Вільні”.

У вершах Камбара не выкарыстоўваецца метрыка, таму, вядома, немагчыма знайсці згаданае правіла санетнай формы. Але паэт здолеў іншым чынам перадаць меркаванне, падобнае на Багдановічава. Паглядзім на першыя восем радкоў нашага даслоўнага перакладу санета Камбары “Разумны варажбіт паглядзеў на мяне” (智慧の丰目者 ほ我を見て [23, с. 2-3]) на беларускую мову:

*Разумны варажбіт паглядзеў на мяне і сказаў:
Твой выгляд цямнее з прадвесцем бяды,
З неба, дзе кахаеш чалавека слабым сэрцам,
Пакуль воблака, шпаркі вецер не нападае, бяжы.
Ах бяжы з гібкага вашага берагу,
Чым зялены луг, калыханне поля,
Хваля больш няшчотных чорных валасоў –
Як гэта вы зразумеете?*

Верш вядомы як сімвалісцкі. У дадзеным выпадку нас цікавіць больш яго форма, чым змест. Варта звярнуць увагу на тое, што ў 4 і 5-м радках паўтараецца імператыў “бяжы”. Паўтор працуе як ланцуг паміж радкоў. Так, Максім Багдановіч таксама напісаў пра “ланцуг” для таго, каб “пачатак верша не расслаіўся на два зусім незалежных куплеты” [13, т. 2, с. 194]. Менавіта гэта сведчыць пра агульнасць паэтычных падыходаў абодвух паэтаў.

Можна сказаць, што паэты ўдала ўводзілі санетную форму ў сваю творчую практыку, маючы падобныя меркаванні. Уплыў М. Багдановіча на сучасную беларускую паэзію несумненны. А што тычыцца А. Камбары, то існуюць розныя меркаванні пра ўплыў яго творчасці на японскую паэзію. Але можна лічыць, што яго спроба ўводу санетнай формы ў айчынную паэзію адыграла значную ролю ў развіцці сучаснага японскага вершаскладання.

Такім чынам, паэтычныя спробы М. Багдановіча і А. Камбары сведчаць пра адзін бок падабенства развіцця сучаснай паэзіі Беларусі і Японіі. Вядома, гэта толькі адзін з аспектаў блізкасці вялікіх паэтаў дзвюх краін. Яна выклікае асаблівую цікавасць і неабходнасць перакладаць творы М. Багдановіча на японскую мову.

“Раманс” М. Багдановіча ў японскім перастварэнні.

Каб прааналізаваць праблемы беларуска-японскага мастацкага перакладу, мы разгледзім верш “Раманс” і прапануем свой пераклад яго на японскую мову. Твор ужо загучаў на некалькіх еўрапейскіх мовах. Вядома, можна знайсці нейкія ключы для яго перакладу на японскую мову ў гэтых спробах. Але перш чым абмяркоўваць праблемы такога перастварэння, спраўдзім правіла паэтычнага перакладу. Рускі лінгвіст Раман Якабсон пісаў: “Поэзия по определению является непере译имой. Возможна только творческая транспозиция” [24, с. 24]. Так, звычайна нам даводзіцца рабіць тое, што Р. Якабсон назваў “творчай транспазіцыяй”, і гэта называць перакладам. Але можна сказаць і так, што еўрапейскія мовы, на якія быў перакладзены верш “Раманс”, прынамсі, маюць падобныя паэтычныя традыцыі. Сярод іх рыфмоўка і метрыка.

У адрозненне ад паэзіі на еўрапейскіх мовах, японская паэзія не мае ні рыфмоўкі, ні метрыкі. Замест гэтых выразных сродкаў у японскай паэзіі традыцыйна выкарыстоўваліся падобныя на танічнае вершаскладанне формы, так званыя *танка*, *хайку* і г. д. А пасля таго як сучасная японская паэзія зведала ўплывы еўрапейскай, японскія паэты пачалі пісаць вершы нетрадыцыйнай формы. Такія сучасныя японскія творы можна называць верлібрамі або свабоднымі вершамі. Сёння для перакладу еўрапейскіх вершаў на японскую мову таксама ў асноўным выкарыстоўваюцца верлібры.

Выдатны японскі паэт, бацька сучаснай японскай паэзіі Сакутаро Хагівара (1886 -1942) адзначаў: “Пры ўнясенні замежных культур пераклад абсалютна немагчымы, а, насамрэч, можа быць толькі пераробка” [25, с. 97].

Варта адзначыць, што сэнс гэтай “пераробкі” супадае з творчай транспазіцыяй”, вызначанай Р. Якабсонам. Мы мяркуем, што трэба рабіць “пераробку”, або “творчую транспазіцыю”, калі перакладаем і паэзію М. Багдановіча.

Верш “Раманс” – лірыка кахання, ён мае складаную кампазіцыю. Напрыклад, першы радок страфы паўтараецца ў якасці чацвёртага з абсячэннем страфы, першы рыфмуецца з трэцім, чацвёрты – з другім.

На жаль, на японскай мове, у якой звычайна не выкарыстоўваецца рыфмоўка, цяжка адлюстроўваць цалкам гэтую кампазіцыю. Тут магчыма толькі паўтараць 1-ы радок у якасці 4-га. Супаставім “Раманс” М. Багдановіча з нашым перакладам на японскую мову:

*Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прывяла...
Помнішь, калі я спаткаўся з табою
Зорка Венера ўзышла.*

З гэтай пары я пачаў углядацца
У неба начное і зорку шукаў.
Ціхім каханнем к табе разгарацца
З гэтай пары я пачаў.
Але растацца нам час наступае;
Пэўна ўжо доля такая ў нас.
Моцна кахаў я цябе, дарагая,
Але растацца нам час.
Буду ў далёкім краю я нудзіцца,
У сэрцы любоў затаіўшы сваю;
Кожную ночку на зорку дзівіцца
Буду ў далёкім краю.
Глянь іншы раз на яе, - у расстанні
Там з ёй зліём мы пагляды свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,
Глянь іншы раз на яе...[13, т.1,с. 77].

明星が天に昇って、
輝かしい思い出を運んできた...
覚えているかい、僕が君と出会ったとき、
明星が昇ったのを。
そのときから僕はずっと
夜の空を見つめ星を探していた。
君への静かな恋に燃え始めた
そのときから僕は。
けれど別れのときが迫っている。
きっと、それが僕らのさだめ
強く君に恋していた、愛しい人よ
けれど別れのときさ。
遠い国で僕は想い焦がれるだろう、
心に我が愛を隠して
毎晩星に見とれるだろう
遠い国で。
時には星を見てごらんー遠く離れて
その時僕らはまなざしを一つにしよう...
一瞬でも恋が甦るように。
時には星を見てごらん...

Варыянт на лацінцы:

Myozyo ga ten ni nobotte,
Kagayakasi omoide o hakonde kita...
Oboete iru kai, boku ga kimi to deatta toki,

Myozyo ga nobotta no o.
Sono toKi kara boku wa zutto
 Yoru no sora omitume hosi o sagasiteita.
 Kimi e no sizukana koi ni moe hazimeta
Sono toki kara boku wa.
Keredo wakare no toki gasematteiru.
Kitto, sore ga bokura no sadame
 Tuyoku kimi ni koi site ita, itosi hito yo
Keredo wakare no toki sa.
Tdi kuni deboku waomoikogarerudaro,
 Kokoroni waga ai o kakusite
 Maiban hosi ni mitoreru daro
Tdi kuni de.
Tokiniwa hosi o mitegoran - toku hanarete
 Sono toki bokura wa manazasi o hitotu ni siyo...
 Issyun demo koi ga yomigaeru yo ni.
Tokiniwa hosi o mitegoran...

Мяркуем, для дасведчаных у беларускай і японскай мовах з гэтага прыкладу зразумела, што па-японску вельмі складана адлюстраваць Багдановічаву эўфанію гэтага верша, акрамя рэфрэна, які ўжо мы падкрэслілі раней. Вядома, нельга сцвярджаць, што ўдалося зрабіць найлепшы пераклад толькі з такой таўталогіяй. Наадварот, узнікла пытанне: ці не знішчылі мы цудоўны верш недасканаласцю выяўлення?

Нам даводзіцца шукаць уласныя выразныя сродкі японскай мовы, якія могуць адлюстраваць каштоўнасць гэтага верша, каб мы пераадолені складанасць перакладу і перайшлі на наступны этап.

У японскай мове існуюць словы, якія пішуцца рознымі іерогліфамі, але маюць тыя самыя гучанні і падобныя значэнні (同言川異字). Такая асаблівасць японскай мовы ўжываецца як выразны сродак у літаратуры. Гэта можна скары- стаць таксама і ў перакладзе паэзіі. Напрыклад, у цытаваным раней нашым перакладзе першай страфы верша “Раманс” ужо задзейнічаны гэты сродак. Слова *згадкі* было перакладзенае як *omoide* (想い出).

У японскай мове слова *omoide* звычайна пішацца іншым іерогліфам, а ў дадзеным перакладзе другім варыянтам 想. Варта звярнуць увагу на тое, што першы варыянт мае звычайны сэнс і перакладаецца як *успамін*, а другі варыянт – больш паэтычнае слова, якое азначае канкрэтны аб’ект уяўлення. Можна меркаваць, што другі варыянт супадае з сэнсам *светлых згадак*.

Акрамя таго, пры перакладзе яшчэ існуе магчымасць адлюстраваць сэнсавую асаблівасць верша. У японскай мове два словы, якія абазначаюць стаўленне да чалавека як да безумоўнай каштоўнасці. Гэта *ai* (愛) і *koi* (恋).

Сэнсавая розніца слоў супадае з розніцай беларускіх слоў *любоў* і *каханне*. Значыць, у японскай мове семантычна адрозніваюцца каханне і любоў так, як і ў беларускай мове.

У вершы “Раманс” выкарыстоўваюцца словы *любоў* і *каханне*, і розніца іх не толькі гукавая, але і сэнсавая. Таму пры перакладзе трэба выкарыстаць два словы *каханне* – *koi* і *любоў* – *ai*, каб перадаць і не адкінуць тонкае адчуванне героя верша.

З нашага аналізу вынікае, што ў беларуска-японскім перакладзе сапраўды складана адлюстроўваць “знешнасць” арыгінала. Але можна адлюстраваць сэнс арыгінальнага твора, выкарыстоўваючы ўласныя выразныя сродкі японскай мовы.

Нельга меркаваць, што спосабы, разгледжаныя намі, цалкам вырашаюць праблемы беларуска-японскага перакладу, бо яшчэ засталася галоўная задача – адлюстраванне гукавога багацця. Але аналіз праблем гэтага артыкула будзе карысным для далейшай працы ў сферы паэтычнага перастварэння.

Такім чынам, намі разгледжаны розныя аспекты сувязі Максіма Багдановіча з японскай культурай і літаратурай, пададзена іх кантэкстуальнае бачанне. Сэння культурныя дачыненні паміж Беларуссю і Краінай узыходнага сонца развіваюцца і мацнеюць у абсалютна новых гістарычных умовах. Важна тое, што шляхі нашага наўпроставага культурнага спасціжэння бяруць пачатак ад руплівай, скрупулёзнай літаратурнай працы Песняра чыстай красы, а сённяшняе знаёмства з яго паэтычнай спадчынай за межамі Беларусі актуальнае і цалкам магчымае дзякуючы ўзгадаванасці новага пакалення замежных беларусістаў.

Спіс літаратуры

1. Иванова, Г. Д. Русские в Японии XIX - начала XX в. Несколько портретов / Г. Д. Иванова. - М. : Наука : Изд. фирма “Вост. лит.”, 1993. -170 с.
2. Астон В. Г. История японской литературы / В. Г. Астон; пер. с англ. В. Мендрина, под ред. Е. Спальвина. - Владивосток : Дальний Восток, 1904. - 325 с.
3. Позняков, Н. М. Японская поэзия. Очерк / Н. М. Позняков. - М.: Изд. Т-ва И. Д. Сытина, 1905. - 56 с.
4. Тацумі, М. Іосіф Гашкевіч — беларус у Японіі / М. Тацумі // Бібліятэка прапануе. - 2014. - № 6. - С. 6 - 8.
5. Кулажанка, Л. З роду Гашкевічаў / Л. Кулажанка // Праваслаўе. - 2014. - № 20. - С. 45 – 55.
6. Беларусь - Расія - Японія : матэрыялы Першых Астравецкіх краязнаўчых чытанняў, прысвечаных памяці Іосіфа Гашкевіча / рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш. - Мінск : ННАЦ імя Ф. Скарыны, 1997.-130 с.-

(Беларусіка=Albaruthenica; кн. 8).

7. Беларусь - Японія: матэрыялы Другіх міжнародных чытаньняў, прысвечаных памяці Іосіфа Гашкевіча / рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) і інш. - Мінск : Беларус. кнігазбор, 2003. - 400 с. - (Беларусіка=Albaruthenica; кн. 25).

8. Світ, І. Українсько-японські взаємини 1903 -1945 : Історичний огляд і спостереження / І. Світ. - Нью-Йорк : Українське історичне товариство, 1972. - 371 с.

9. Беларусь - Япония : полезное партнерство // Меркурий [Информационный бюллетень Беларускай гандлёва-прамысловай палаты]. - 2012. - № 1-2. - С. 23.

10. Беларусь - Япония : мост сотрудничества // Бюллетень деловой и коммерческой информации. - 2014.- № 2. - С. 4 - 6.

11. О сотрудничестве Республики Беларусь с Японией // Бюллетень деловой и коммерческой информации.- 2014. - № 2. - С. 6 -10.

12. Бядуля, З. Мае ўспаміны (К вечару памяці М. Багдановіча) / З. Бядуля // Савецкая Беларусь.-1923.-16 чэрв. - С. 3.

13. Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. М.Багдановіч. - Мінск : Навука і тэхніка, 1992 - 1995.-Т.1.- 752 с.; Т. 2. - 599 с.

14. З нязнаных твораў М. Багдановіча // Заходняя Беларусь. Зборнік грамадскае мыслі, навукі, літаратуры, мастацтва Зах. Беларусі. — Вільня : Выданьне Беларускага Выдавецкага Т-ва, 1923. - Кн.1.-С.108.

15. Петрушкевіч, А. Вершы-пасланні ў паэтычнай спадчыне Максіма Багдановіча / А. Петрушкевіч // Максім Багдановіч і яго эпоха: матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск, 27 лістап. 2007 г. / Літ. музей М. Багдановіча; рэдкал.: М. В. Трус [і інш.], уклад. І. В. Мышкавец. - Мінск: РІВШ, 2009. - С.121-128.

16. Пруст, М. По направлению к Свану / М. Пруст - М.: Эксмо, 2005. - 600 с.

17. 井上究一郎.ヤドレーヌの一きれと日本-つ水中花.-1999.-574p.

18. 斎藤良輔“水中花”.日本犬百科全書, 12巻.東京, 小学館.-1994. - 943 p.

19. Сібата, К. Вершы Максіма Багдановіча як “япанізм” у беларускай літаратуры / К. Сібата // Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай: да 750-годдзя са дня нараджэння Дантэ Аліг’еры і 85-годдзя Уладзіміра Караткевіча : мат. XII Міжнар. навук. канф., Мінск, 22 - 24 кастр. 2015 г.: у 2 ч. / пад рэд. Г. М. Бутырчык - Мінск : БДУ, 2016 - Ч. I.- С. 227-231.

20. Максім Багдановіч : энцыклапедыя / склад. І. У Саламевіч, М. В. Трус; навук. рэд. М. В. Трус; рэдкал.: Т. У Бялова (гал. рэд.) і інш. - Мінск: БелЭн імя П. Броўкі, 2011. - 608 с.

21. Японська лірика феодалної доби / пер. з яп. мови та стаття О. Кремена. - Харків : Рух, 1931.-88 с.

22. Бондаренко, І. Японська поезія в Україні / І. Бондаренко // Антологія японської поезії. Хайку (XVII - XX ст.); передмова, переклад, коментарі І. Бондаренка. - Київ : Дніпро, 2002. - С. 29 - 33.

23. 蒲原有明.有明集.東京.日本近代文学館.-1974.- 223 p.

24. 斎藤良輔“水中花”.日本大百科全書, 12 卷.東京, 小学館.-1994. - 943 p.
25. 萩原朔太郎.詩の翻譯について：萩原朔太郎全集, 9 卷.東京.筑摩書房.-1976. - 638 p.

Мікола Трус,
кандыдат біялагічных навук, дацэнт.
Кэн Сібата,
студэнт Універсітэта Васэда (Японія, Токіа).